

Öveket bekapcsolni, repülésre készen állunk!

A Kosztolányi Dezső Tehetséggondozó Gimnázium idei iskolanapi ünnepségének központi témája Szabadka híres világotatóinak és felfedezőinek élete és munkássága. Ennek keretein belül kerül kivitelezésre a papírrepülőkön való utazás is.

Iskolánk rajztanára, Kanyó Ervin és diákjai tesznek kísérletet a híres repülő, Szárics János repülésének rekonstruálására. Az iskola diákjai 105 papír repülőgépet hajtogattak össze, evvel reflektálnak Szárics János 105 évvel ezelőtti felszállására. A papírrepülő az 1910-es évekből származó szabadkai újságok fénymásolataiból készültek. A nagy technikai

bravúr az iskola pavilonjában fog megtörténni, ismét repülőgépre ültetjük Száricsot és az iskola összes tanulóját.

Szárics eufórikus élményét pedig a háttérben vetített szabadkai légifelvételek adják majd vissza. Mivel ez 1910-ben igen nagy attrakciónak számított - Szárics elsőként repült fel 25 méter magasra az országunkban -, nagy ünneplés vette körül.

A parádés hangulatot az akkori időkből származó tűzoltózenekar hangfelvételei, és a pavilon cirkuszi sátorra emlékeztető díszítése fogja visszaadni.

Toth Laura 3.s.

„Nélküle ma nem beszélgetnénk itt...”

Beszélgetés Franciskovics Sztipán feltalálóval

A Kosztolányi Dezső Tehetséggondozó Gimnázium 2016-os iskolanapjának alkalmából egy különleges riporttal jelentkezik kedves olvasóinak a Bácskai Times. Végre megismerkedhetünk a rejtőzködő vucsidoli lakossal, a repülőgép feltalálójával, Franciskovics Sztipánnal, azaz Sztipán bácsival. Interjúalanyom rejtőzködéséhez nem fér kétség, ha azt mondom, több évig próbálkoztunk felkutatásával, egy ehhez hasonló beszélgetés lebonyolításával, mire ez a mostani, Munk Artúr szíves közbejárásával összejött. Persze mindezek után sem volt könnyű dolgunk, ugyanis Sztipán bácsi gyakran kitérő válaszokkal hátrította el kíváncsiságunkat.

Beszélgetésünket az olvasók fantáziáját legjobban izgató kérdéssel kezdeném, amire mindenki már évek óta várja a választ, honnan jött a repülőgép ötlete? Miért készítette azt el?

Vojnich Oszkár nagyon jó ismerősöm. Amikor hazatért egyik hosszú afrikai vadászútról, összefutottunk a korzón, majd meghívott egy italra. Már évek óta nem láttuk egymást, így hosszú és bonyodalmas beszélgetésbe keveredtünk. A több liter elfogyasztott bor után, őszintén, már nem igazán tudtuk sem követni, sem folytatni egymás gondolatát. De arra tisztán emlékszem, hogy Oszkár barátom panaszkodott. Mindennél jobban szerette a természetet, a még felfede-

zetlen területeket, a titokzatos szavannákat. Ám az utazással járó hosszú, unalmas órákat nem kedvelte. Azt hangoztatta, hogy bár csak lenne egy olyan közlekedési eszköz, amivel pilanatok alatt el lehetne jutni a világ egyik végéről a másikra, és ekkor jött az isteni szikra, hogy akár mi, szabadkaiak, a levegő urai is lehetnénk.

Akkor ezek alapján elmondhatjuk, hogy igazán jó kedélyű állapotban érkezett az ihlet. Ön előtt már rengetegen próbálkoztak repülőgép építéssel, de a tervek kudarcba fulladtak. Még is, hogy volt annyi ereje és önbizalma ahhoz, hogy az előzőleges kudarcok után Ön is megpróbálkozzon ezzel a nehéz feladattal, mi az, ami motiválta?

Forradalmár akartam lenni, de eleve forradalmár alkat vagyok. Be akartam bizonyítani, hogy az embernek sosem szabad feladnia. Nincs olyan terv a világon, ami rossz lenne, csak egyszerűen azért nem tudjuk megcsinálni, mert rossz irányban próbálkozunk. A zsákutca végén pedig nem szabad feladni, vissza kell fordulni, és másik úton elindulni.

Igaza van Sztipán bácsi, és gondolom, az előbbi lakonikus válasza ellenére, azért magának is adódtak olyan helyzetei az ügyel kapcsolatban, amikor nem tudta, mitévő legyen. Csak egy példa, amikor Szabadka polgármesterétől, Bíró Károlytól nem kapott pénzügyi támogatást. Mégsem adta fel. Honnan jöttek az angol támogatók, egyáltalán honnan jött az angol támogatók ötlete?

Persze, adódtak gondjaink, nem is egy. De talán ez volt a legnagyobb kihívás, aminek elébe állított az élet. Azon a napon, amikor bementem a városházára, a Polgármester Úrnak megmutatni a repülőgépem kicsinyített mását, talán a világ legboldogabb embere voltam. De a rózsaszín felhők másnapra köddé váltak. Felháborító volt, ahogy bántak velem. Bolondnak néztek először, azután pedig terroristának. El is ment a kedvem az egész repülőgép építéstől. Hazafelé menet összefutottam Lugosi Bélával, a színésszel. Hallottam külföldi próbálkozásairól, és hogy lassan beindul ez a külföld neki. Gondoltam, megemlítem a repülő masinámat. Béla ekkor ígéretét tette, hogy megpróbál kapcsolatba lépni az angolokkal. Nem tudom, hogy alakult, de másnap betoppant hozzám egy James nevű szakállas angol, aki azt mondta, Anglia legjobb bankárcégének a vezetője, Brown úr küldte, hogy megépítsék a repülőgépet. Nem hittem a fülemnek, így nem is törődtem az angolnal, sem a kísérőjével Dembitz Lajos főügyésszel. Megkínáltam őket borral, és gyorsan elbúcsúztam tőlük. Éreztem, hogy valami csel van a dologban. Aztán a főkapitány meg a két ügyefogyott munkása, Marodics Szávó, meg a Kukla állítottak be, elborozgattunk

- A Google közel hárommillió találatot ad Lugosi Béla nevére!
- A Bauhaus zenekar szerint Lugosi Béla halott!
- Jéghegynek ütközött, majd elsüllyedt a Titanic!
- Javában tart az iskolanapi ünnepség a Kosztolányi Dezső Tehetséggondozó Gimnáziumban
- Angol levéltári iratok is igazolják, hogy Munk Artúr részt vett a Titanic túlélőinek a mentésében!
- Szárics esete a repüléssel
- Vojnich Oszkár Monte Carlo-i diadala
- Geréb Klára kiállítása
- Székely Tibor varázsló volt a tupari törzsben!

majd megjátszották, hogy rézszegek. Jól szétnéztek közben, aztán éjszaka, amikor már a ház is aludt, ellopták a repülőgépem kicsiny mását.

Ha jól sejtem akkor még csak ezek után kezdődött a galiba. Elmesélné nekünk pontosan, mi is történt mindezek után?

Mérges voltam, de nem csináltam belőle nagy felhajtást. Próbáltam egyedül lerendezni az ügyet, de nem sikerült. Szinte minden nap kopogtattam a polgármester irodájában, de az már utóbb azt mondta, jogosan vették el tőlem a repülőgépet. Aztán a Palicsi-tó vizét ellepte az angol flotta. Még a szabadkai városházán is folytak a harcok a repülőgépért. Ha érti, miről beszélek. Végül Dulich-főjegyző kezdeményezte a béketárgyalásokat, mígnem kiegyeztünk, hogy a város pénzén fog megépülni az első repülőgép.

Vojnich Oszkár utazásai, vadász- és útinaplója

Vojnich Oszkár utazásairól könyveiben, tárcáiban és cikkeiben számolt be: a véletlen folytán olyan források birtokába kerülhet az olvasó, mint az első feljegyzéseit tartalmazó naplója, ahol 1884-85-ös Földközi-tengeri utazásainak állomásairól szerezhetünk tudomást.

Utazásainak sorában a következő az 1893 júniusában kezdődő és november elején végződő amerikai útja, az ezt megörökítő, saját költségen kiadott díszes könyv, aminek jövedelméről a hírlapírók Nyugdíjintézete javára lemondott.

Az 1895-ös év során Szabadka környékén meghonosítja a galamblovászatot, februárban Monté Carloban céllövő versenyt nyer, majd Közép- és Nyugat-Európát, (többek között Spanyolországot) utazza be.

1898 júniusában indul a Spitzbergákra: valószínű, hogy erre Chernél István neves ornitológus 1895-ös utazása és elbeszélése ihlette. Az augusztus végéig tartó utazásról naplót vezetett és fényképeket készített, amit ugyanebben az évben a Singer és Wolfner Nyomda ad ki. Naplója két további útjáról is tanúskodik, sajnos pontos időmeghatározás nélkül: már svéd földön jegyzi le a vonatok kényelmetlenségére utaló megjegyzését, miszerint "ilyen modorban eddig csak a pyrénéi félszigeten utaztam", majd később egy gleccsert szemlélve eszébe jut, hogy "emlékeztem a Grindelwald-gleccserre Svájcban". Ezekből talán az utazást megelőző négy évre derülhet némiképp fény.

A következő, naplószerűen rögzített utazására 1904 májusában kerül sor, minek során az akkor Oroszországhoz tartozó Finnország és Ukrajna, ezen belül a Krim-félsziget látványosságait látogatja meg és készít róluk beszámolót.

Közvetett utalás alapján derül fény dalmáciai utazására: évszám nélküli levelében jegyzi meg, hogy hasznát vette orosz nyelvtudásának "Egy kellemes hetet töltöttem el Fiúmében és a dalmát partok mentén, ahol egy kis kirándulást tettem Cattaróig. Mondhatom érdemes

út: Castelnuovo örökzöldbe benőtt házaival és Cattaro fekvésével a legszebb látványosságok közül valók és milyen olcsó út! Orosz tudományomnak hasznát vettem, amennyiben sokat megérthettem a szláv beszédből"

Az oroszországi útját megelőző időszak sem múlhatott el hasztalan időtöltéssel: barátjának, id. Lóczy Lajosnak 1903 szept 24-én keltezett levelében eddig ismeretlen kéziratának sorsát igyekszik rendezni: "A kivonatokat rendelkezésedre bocsátom, közölhető bármely szakközlönyben és ha Herczeg Feri reflektálna reá az Új Időkben (napilapban nem). A képek nem a legjobbak, de a tropikus klíma alatt bajos a fényképezés. Ha közlöd a cikket kérlek küldj egy példányt nekem, egyet Sándor öcsémnek: Károly körút 20. És egyet báró Vojnich Pistinek Borz utca 9." 1906 februárjának végétől április 29-ig id. id. Lóczy Lajossal a Vezúv kitörését vizsgálja: a id. Lóczyval élete végéig tartó barátságának bizonyítékai azok a levelek, melyek közül az utolsót Port Saidból címezte a halála előtti napon. A Vesuvio tanulmányozását Vojnich korábban is végezhette, hiszen egy évvel korábban keltezett levelében, amit éppen id. Lóczyhoz írt, már beszámol erről. Vojnich budapesti tartózkodása idején abban a lakásban tartózkodott, ami id. Lóczy Lajos lakásának közvetlen közelében volt: a hely kiválasztásában a környék csendes volta és a társadalmi élet központjától - így az Országos Kaszinótól - való viszonylagos távolsága is közrejátszott:

"...Németh József szolgám majd el megy egyszer hozzád távollétemben megtudakolni hogy mikor lehet hurcolkodni...örülök az új lakásomnak hogy távol leszek a világ zajától. Békességben foglalatoskodhatok. Oda már nem látogatnak ki az ösmerősök, amit én nem kívánok egyáltalán, mert trécseléssel, mézes köznapi dolgokkal ellopják az ember idejét.."

1906. december 17-én indul közel másfél éves utazására, aminek során Ausztrália, Tasmánia, Új-Zéland,

Új-Guinea, Kína, a Fülöp-szigetek lesznek utazásának állomásai: ez utóbbi helyszínről fogalmazza meg következő sorait:

"Nagyon megtisztelő rám nézve, hogy elfoglaltságod dacára is gondolsz rám. Hát biz Spanyolországban nem haladnak a korral. Nagy a szegénység... Különös, hogy ebben a katolikus országban mennyire nem volt üdvös a klérus működése. A kolóniákban is felbőszítették a más vallásúakat. Példa rá a Filippinók déli szigete Mindanao. Hogy félremagyarázták Krisztus szép tanát!!"

Az igazán hosszú utazás során már körvonalazódik benne következő utazásának célja is, hiszen ugyancsak id. Lóczyhoz írt levelében utal erre:

"Kedves Lajos Barátom! Itt küldöm naplóm utolsó előtti részletét.(...)... Szingaporeból a maláj fennsíkot és Szumátra sziget között jövet szörnyen elfogott a vágy ezt a csoport szigetet - értem Sumátrát, Jávat Borneót és Celebeszt bejárni.."

1909 év február és október között Szudánban tartózkodik, majd 1909 decemberében 1910 márciusáig Uganda és a Fehér-Nílus vidékén vadászik.

1911 januárjában utazik az akkori British Indiába, majd Burmába és a mai Thaiföld területére, valamint a kelet-indiai szigetcsoporthoz: az 1912-es év derekáig tartó utazását az 1913-ban megjelenő két könyvének lapjai rögzítik.

Utolsó útjára 1914 márciusában indult Kelet-Afrikába.

Vojnich útleírásai a kor igényeinek maradéktalanul eleget tettek, addig sokak - elsősorban a korabeli olvasó - számára ismeretlen, érdekesebbnél érdekesebb helyekről számoltak be.

Útleírásainak egyik sajátossága, hogy szerteágazó érdeklődése folytán helyenként geológusi, más esetben etnográfusi érdeklődéséről számol be, de amennyiben erre alkalom és mód nyílott, a vadász is megmutatkozott. Nem zárható ki, hogy Vojnich, a vérbeli vadász barátai útmutatásait és élménybeszámolóit követve a messzi vidékeken a múzeumügyet (is) kívánta szolgálni azzal, hogy egzotikusnak tűnő használati tárgyakat és ritka kőzeteket gyűjtött.

Számos közvetett utalás erősítheti meg ezt a feltételezést, újból egy id. Lóczy Lajosnak írt leveléből idézek: "...örülök hogy a küldött ásványok megfelelnek, sajnos hogy csak a könnyen hozzájutható példányokból küldhetek de drága köre nem tellik. Honoluluból 3 ládácskát küldtem a címedre, az egyikben a Maui szigeten levő Haleakala krátere körül gyűjtött kövek vannak."

Az amatőr geológus másik megnyilvánulása mecénási jellemére is fényt derít: 1909 január 20-án ugyancsak id. Lóczyhoz írt levelében írja: "Igen örülök hogy szolgálatára lehetek az intézetnek és a 64 diaposzitiv képért átutalok 70 koronát a bank szám kedvéért (talán a laboráns nem veszi zokon)... mert 28-án Wienbe utazom, Wienből februárban Triesztbe és onnan Egyiptomba."

Vojnich magányos és érzékeny személyisége számos róla írott életrajzban említést nyer. A nyugtalan, újat - vagy éppen az ideálist, a paradicsomi állapotot - felfedezni kívánó kutató így vall érzéseiről és magáról:

"...minél inkább töröm magamat valami nem könnyen megközelíthető hely megtekintésére, annál több örömem telik az utamban, mert éppen ezek a nem mindenki által járt (út az), ami megkapja és arra készíti, hogy gondolkodjék, hogy összehasonlításokat tegyen és olyan levezetés felé terelje ami közel áll az újsághoz és azzal egy porszemnyit

előbbre lehet vinni a világ ösmeretét. De szól ez nem annyira a természet világra, mint a néprajziakra...(....)ha ösmerheti az embert aki csak egy helyben élt és hogy a saját fajtát jól ösmerhesse akit csak otthon figyelt meg...(....)A különböző népfajok tanulmányozása a népek közös vonásainak felismerésétől vezetve pont ez kiindulási pont az etnographus számára...(....)Az eltérő fejlődések közös az egymásra emlékeztető, a motívumaiban párhuzamos irányokat megfigyelni; ez az élvezet. Valyon mennyire ember már ez a faj?? Ezt keressük."

Részlet Papp Árpád Vojnits Oszkár (1865-1914) c. könyvéből (Papp Árpád: Vojnits Oszkár (1864-1914), Szabadkai Városi Múzeum, Szabadka, 2014

Kedves ...

Tigrisvadászat.

Vojnics Oszkár levele.

Vojnics Oszkár kétségtelenül a legérdekesebb egyénisége ennek a városnak s a legtekesebbek egyike is, bárha működése a köz szemponjtából produktívnak nem mondható. Oriási vagyonba született bele, anek dacára hivatalnok pályára lépett, de annak szük keretei között elhelyezkedni nem idott az ő nagystílű, újszerűséget szomjuozó egyénisége. Idestova két évtizede annak, hogy először oecánjáró útjára indult s zóta többet van külföldön, mint idehaza. Isten ezt mindenki tudja róla, mert Vojnics Oszkár sokan, nagyon sokan ismerik, s nemcsak Szabadkán, hanem szerte az országban, sőt egész Európában. A legkiválóbb sportemberek egyike ő, aki a leghíresebb lövészek között is az első egyike. Gamblóvó versenyeken számtalanszor került győztesként s ez ismertté tette nevét a portvilágban. Ezekkel a sikerekkel azonban nem érte Vojnics Oszkár. Egzotikus világrészekbe igyazokozott. Ezutendők óta járja Amerika, zsia és Afrika rengetegjét, őserdőt s utiban a legszebb vadásztróféakkal gyara-

Március 11-től 31-ig Észak-Kelet-Indiában Assamban vadásztam. Itt a mult esztendő májusában teritettem le egy nagy himtigrist, mig egy másik alaposan megkergette az elefántomat.

Az idén különös, említésre méltó kalandom nem volt, de ha jó elefánton ülök, két tigrissel több a zsákmányom.

A nyugodt, jó howdah (hátas) elefántot nem adják ki kézből, a megijedt elefántrol pedig egy házat is el lehet hibáznai, nemcsak egy tigrist.

Amde így is szép eredményt értem el. Három tigrist teritettem le, köztük egy kiváló him példányt, amelynek hossza feltérés előtt 2 méter 95 centiméter volt.

Két nádas között, nyílt téren vártam erre a tigrisra. Szerencsére, kivételesen nem ordított a hajtó elefántok közeledtére és mivel jól szelünk is volt, elefántom nem neszelt.

Husz méterről, a mozgó nádasról már tudtam, hogy jön! Vállnál tartott fegyverrel vártam. Egyszerre kidugta a fejét a nádasból. Feléjezt rém. Fejedelmi tekintet!

Ebben a pillanatban érte a golyóm. Magasan a jobb lapocka fölött, közel a nyakhoz. A golyó a ballapocka megett állt meg, a bőr alatt. Rögtön ölt. A tigris lehajtotta fejét és meg sem mozdult többet. Másodszor már nem is löttem.

A másik két tigris fiatal. Nem méltó trófeum egy bácskai vadásznak.

Löttem még egy himalajai medvét. Igen fejlett vén anya-medve.

Assamból március végén el kellett jönnöm. Hét szolgámból öt maláriát fogott. Új szolgákért jöttem ide. Ma már vissza is megyek és folytatom a vadászatot, amelyet csak májusban fejezhetek be.

Ha jó hátas elefántot kaphatok, aligha fog egy tigrisem is megszabadulni.

Oriási nádlásokban járunk. Legjobban a titeli területhez hasonlíthatnám. Csakhogy a nád ist magasabb és sűrűbb. Néhol rendkívül nehezen halad át az iszapon az elefánt. Mind a négy lábára térdel néhol és formálisan hason csuszik előre.

Ebből bizony nagy baj származhatnék, ha amegriadt elefánt valahogy megfeneklenék

Lugosi Béla, az első szívtipró vámpír

„Lugosi Béla délceg jelenség, a frakk úgy áll karcsú természetén, mintha ráöntötték volna, s láttára a nézőtér hangosan felsóhajt, de vajon ki hiszi el ennek az egyébként kellemes színésznek, hogy civilben genfi egyetemi tanár? Nem, ő mindvégig csak igen csinos, magyar hősszerelmes.” – írta Kosztolányi Dezső a Görögút c. előadás kapcsán Lugosi Béláról, és habár a kritika negatív hangvételű, a leírás alapján ráismerhetünk a későbbi Drakula-alakításokra is. A színházakban kedvelték Lugosi figuráját, de nem tartották nagy színésznek. Jóképűsége, arisztokratikus megjelenése, méltóságteljes pózai,

annak ellenére, hogy mai szemmel nézve a főszereplésével készült filmek dögunalmasak és sablonosak. Öltözékéről sem egy erdélyi gróf, inkább egy korabeli dzsentrí hősszerelmes jut eszünkbe: a hátrasimított hajáról, az elegáns frakkjáról és csokornyakkendőjéről. Mint egy pesti operettbeli bonviván. Rejtély, hogy találta ki ezt a karaktert, de nagy sikert aratott vele. Talán Lugosi arckifejezésében, kisugárzásában rejlik a varázs...

Eredetileg Blaskó Béla Ferenc Dezsőnek hívták, apja, a tehetős bankár halála előtt elverte a vagyonukat. Özvegy anyja, Vojnits Paulina egyik

játszott. Amikor Budapesten beindul a filmgyártás, filmszerepeket is vállal, *Olt Arisztid* néven.

Azonban 1919-ben politikai okokból el kellett hagynia Magyarországot. 38 évesen, angoltudás nélkül érkezett meg Amerikába. Kezdetben saját magyar társulatával turnézott, majd 1927-ben címszerepet kapott a Broadwayn, egy Drakula című darabban. (Senki sem akarta eljátszani a gonoszt...) A produkció sikerének köszönhetően („Estéknént rendszereken ápolónóket és orvosokat foglalkoztatunk a színházban, hogy kezelni tudják az elájuló nézőket.”) kapta meg 1931-ben a Drakula című film főszerepét. Az úriás manirok, a hiányos, mesterkéltséggel angoltudás, a magyaros akcentus kapóra jött a figura a megformálásánál. Közel 120 filmben játszott, többnyire főszerepeket: kegyetlen orvosok, tébolyult tudósok, ocsmány szörnyek, megszállott hipnotizőrök, vérszívó grófok szerepét. A többi alakítását elfelejtették, hiába mondta, hogy „A hazámban sztár voltam. Nem akarok ideát madárijesztő lenni!”

A világsiker után tragikusan ért véget az élete, kötődését a legendás szerepéhez (mely egy életre a horrorfilmek skatulyájába zárta) mutatja, hogy Drakula jelmezében temették el. A közhiedelemmel ellentétben ezt nem ő kérte: fia és annak édesanyja, Lugosi negyedik felesége döntött így, hogy filmezzék le még utoljára a ravatalon a jelmezében, így maradjon meg az emberek emlékezetében. Ez lett az utolsó filmje. Így próbáltak még egyszer pénzt csinálni a lecsúszott, gyógyszerfüggő, eladósodott idős emberből...

Halálában is pozórként ment el az egyetlen világhírű magyar filmszínész. De még kései interjúiban is átüt a rossz angol-ságú, civilben is gróft játszó, idős úriember sármja, ami valószínűleg sikerének titka volt. (Pedig akkor már arra se volt pénze, hogy a fogait rendszeresen megcsináltassa...) És ha nem is pontosan úgy, ahogy szeretne volna, de alakja napjainkban is élő, közismert ikonja a tömegkultúrának. Kései kultuszához hozzájárul Tim Burtonnak a legrosszabb hollywoodi rendezőről, Ed Woodról készült filmje is, melyben a Lugosi Bélát alakító Martin Landau ezért a szerepéért Oscar-díjat kapott.

Aláírás: TVP

előkelő magatartása megfelelt a hősszerelmes szerepeknek. A közönség körében roppant népszerű volt, de a kritika fenntartásokkal kezelte.

Valójában ez a frakkos hősszerelmes pozór figura él tovább a Drakulában is. Róla is elmondhatjuk, hogy „délceg jelenség, a frakk úgy áll karcsú természetén, mintha ráöntötték volna”, és a nők felsóhajtának, ha megjelenik. Már 50 (!) év körüli volt, amikor a 30-as években, amerikai karrierjének csúcán ő kapta a legtöbb szerelmes levelet Hollywoodban!

Ki volt ez a női szíveket megdobogtató kegyetlen vámpír, aki a tömegkultúra élő ikonjává vált, és még ma is az,

lányához költözött Szabadkára, így került ide később Béla is, aki egyébként már 12 éves korában megszökött otthonról, abahagyta az iskolát, és alkalmi munkákból élt (még bányában is dolgozott). De igazából színész szeretett volna lenni. Szabadkán kezdetben a vasúton dolgozik, de mivel mindenáron színészkedni akar, nővére beprotezsálja a színházba. Először egy operettben kap statisztaszerepet, majd lassan haladt előre: 1901-ben volt az első sikeres fellépése Szabadkán. Miként a Színésztkönyvtárban olvashatjuk, kilenc évig vidéken szerepelt, majd 1912-ben végre szerződötték a Nemzeti Színházba. Főleg hősszerelmeket

a sárban – de ne ijedj meg – ebben az esetben valamelyik dzsiu-dzsicsu fogással teperném le a tigrist...

Vadászúdvvel ölel, szerető Öcséd

Székely Tibor a következőket meséli utazásairól:

(...) „A tupari törzsben például varázsló voltam, hogy azt érezhessem, amit ők, hogy úgy gondolkodhassak, mint ők. Indiában yogi lettem; nem divatból, hanem mert így próbáltam megélni ezeknek az embereknek a világnézetét, életfelfogását. Véleményem szerint ez óriási nyereség, hiszen ezáltal személyiségem többszörösére bontakozott. Kevesen vannak, akik ezt megismerhették, mert az emberek többsége túlságosan megszállottja önmagának, önnön eredetének, túl erősen élnek benne a gyermekkorban belénevelt normák, emiatt egysikúak. Szem elől tévesztik, hogy a nyers drágakövet a soklapúra való csiszolás teszi csillogóvá. Szerintem az ember is képes arra, hogy több arcú legyen, hogy több féle életet éljen.” (...)

(...) „Életemben sok féle tárgyat gyűjtöttem. És emlékeket is. Mégis: gyűjteményem legértékesebb kincsei a barátaim. Elmondhatom, hogy a világ minden részén vannak barátaim – minden országban, ahol tartózkodtam, akik között éltem, akikkel szót váltottam, akik elolvasták valamelyik könyvemet... Ezért is érzem úgy, hogy a legfontosabb, amit az életben megtehettem, hogy barátokat kerestem, hogy igyekeztem meggyőzni az embereket arról, hogy optimistának kell lenni és bízni a világban, melyben élünk. Aligha tévedek, ha azt mondom, hogy az egész életem a barátság karavánja volt. Magamévá tettem egy finnországi nomád kislány szavait: „Ha azt kérdezik tőlem, hová való vagyok, azt felelem: erről a világról.” Én is elmondhatom, hogy mindenhol, ahol jártam, hoztam magammal valamit, de mindenhol ott is hagytam énem egy részét.” (...)

SOS Munk Artúr!

1912. április 14-én éjszaka jéghegynek ütközött, és kettétörve elsüllyedt a Titanic, korának legnagyobb, elsüllyeszthetetlennek tartott utasszállító óceánjárója. 2200 utasa közül 1500 odaveszett a katasztrófában, a mintegy 700 túlélőt a segítségükre siető Carpathia legénysége mentette meg, köztük a Carpathia egyik orvosa, Munk Artúr.

Azonban 2016-ban úgy tűnik, mintha Munk Artúr nem is létezett volna! Az utána érdeklődők egyetlen magyar(országi) forrásban sem találhatnak róla adatokat! Ha mégis megemlítik, az még rosszabb, hiszen ilyen hangnemben írnak róla: „Szabadkán kiadott könyvében írja le a mentés pontos menetét, mint aminek részese volt. A mentéssel kapcsolatos pontos információit Lengyel Árpád orvos, hajón archívált, jelentéséből vette.”

Munk Artúr Szabadkán született, a **Gimnáziumunkkal szemközti házak egyikében, a mai Fasizmus áldozatainak terén.** Már gimnazista korában bekapcsolódott az irodalmi életbe: diáktársaival, Kosztolányival, Csáth Gézával dolgozott a Bácskai Hírlap szerkesztőségében. Csáthtal és Havas Emil-lel közösen írták folytatásokban *A repülő Vuclidol* című sci-fi-szerű satirikus kisregényt. Bori Imre kutatásai szerint „a várost repülő csodájával felkavaró főhőst Munk alkotta meg, mivel neki volt legtöbb érzéke a humorhoz”.

Kitűnő angol nyelvismeretének köszönhetően került hajóorvosként a Fiume és New York között közlekedő óceánjáróra, a Carpathiára, ami tulajdonképpen egy kivándorlóhajó volt, és magyar, illetve horvát kivándorlókat szállított a tengerentúlra. Ezért

elveszett. A hajótöröttek még reménykedtek. Ideig-óráig sikerült eltitkolni előttük a szomorú valóságot...” – olvashatjuk Munk Artúrnak, a Titanic túlélőit mentő Carpathia hajóorvosának önéletrajzi regényében. Aminek hiteléhez nem férhet kétség – miként az angol levéltári adatok is igazolják! Mintha a Vuclidolban megidézett angol úriemberek tettek volna egy elegáns gesztust, hogy szavának hitelét bizonyítsák. Azok az angolok, akik a regényben a Palicsi-tavon hajókkal (!) jelennek meg, és akiknek az író képzelete megkegyelmez: sikerül kikeményezniük a palicsi hínárból - de a valóságos flottájuk büszkeségének a jéghegy (és főleg az emberi gyarlóság) a vesztét okozza, és az író-orvos itt már csak a túlélők mentésében segíthet nekik...

Aláírás: TVP

A világotutazó diplomata

Szepesszombaton született, ez ma Spišska Sobota Szlovákiában. Élete utolsó éveit azonban Szabadkán töltötte. Zágrábban tanult jogot, 21 évesen, a kar legfiatalabb hallgatójaként szerzett oklevelet. Ötven évvel később, 1976-ban ugyanitt avatták a muzeológia magiszterévé. Saját visszaemlékezései alapján tudjuk: élete során mintegy húsz nyelvet tanult meg, ebből tizet anyanyelvi szinten. Egyetemi tanulmányai során festészetet és szobrászatot is tanult. Zágrábban sajátította el az eszperantó nyelvet is, amelynek tanulmányozására jelentős időt szentelt. Volt újságíró, rendező, alpinista, archeológus, etnográfus, Író, de leginkább világotutazóként ismerjük. Utazásainak eredménye tizenkét útikönyv, valamint cikkek és előadások százai. Székely ezekben mutatta be azokat a távoli országokat, amelyek a többség számára elérhetetlenek voltak. Munkásságának köszönve az eszperantó nyelvű irodalom tizenhárom művel gazdagodott.

Székely Tibor diplomáciai síkon is sokat tett az eszperantóért. Közbenjárása eredményeként az UNESCO 1985-ben nemzetközi közvetítőnyelvnek nyilvánította az eszperantót.

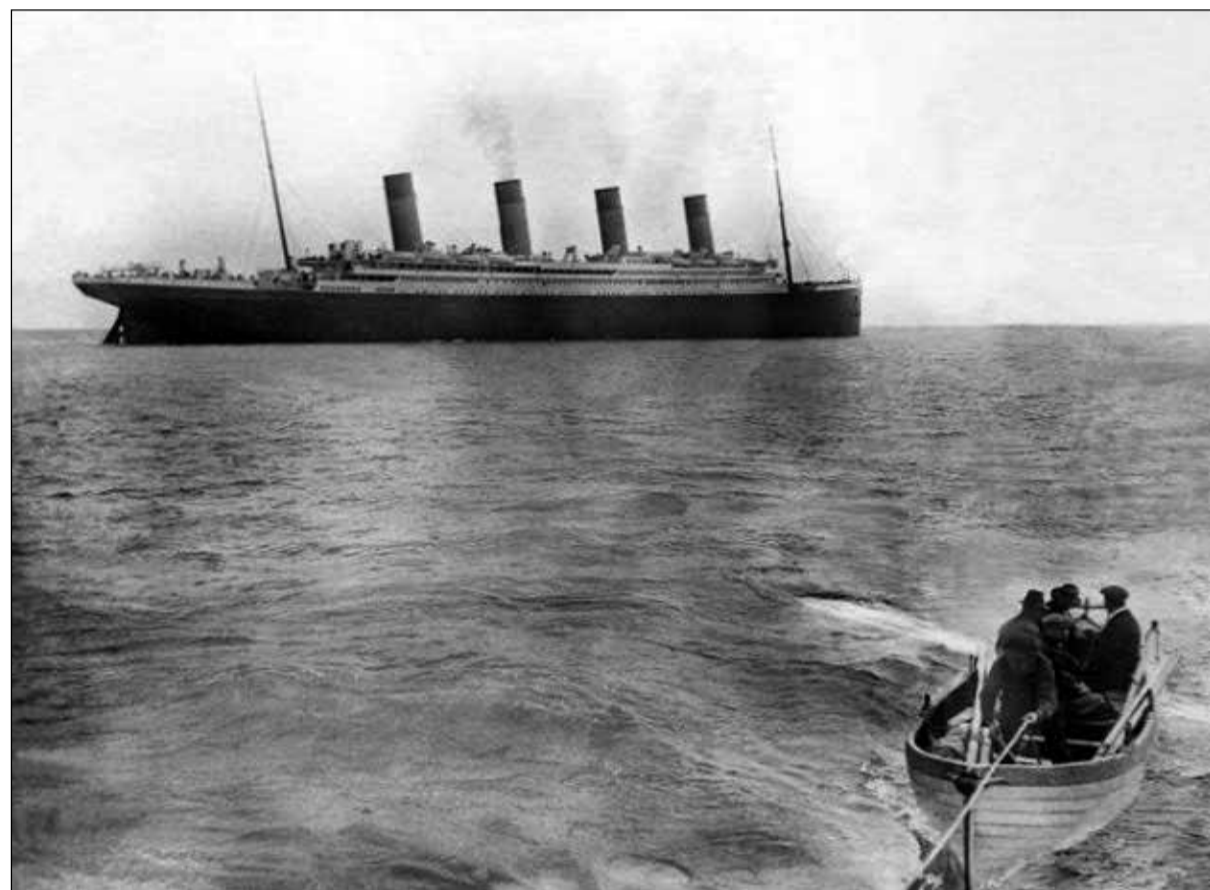
Burnač Goco

Székely utazásai sokféleségéről legtöbbet az a sajátkezű, tréfas feljegyzése mond, amelyben felsorolja az általa használt

közlekedési eszközöket: „A szán helyébe a gyermekkocsi, a hintaló, majd az apró tricikli lépett. Utána következett a vonat és a ló, a falusi lovas, szekér, a fiáker és a korcsolya. No meg sok-sok cipőtalp, bőrből, fából, gumiból, műanyagból. Azután sor került az autóra, majd hamarosan a hajóra is. S következtek

a legkülönbözőbb csónakok, a hegymászó kötél és a nyughatlan öszvér. Kocogtam ökör hátán, tevéen – egy pupún és két pupún –, elefánton. Nem kerültem el a repülőgépeket sem – a kis kétüléstartól a lökhajtásos óriásig. Ha ehhez hozzáveszem még a biciklit, a motorkerékpárt, a drótkötélvasutat, a sítalpat meg a szamarat, azt hiszem, mindent elmondtam.” (Székely Tibor: Éjfélkor dölnek a pálmák, Budapest, Gondolat, 1981.)

Vagyis plagizált a halála után (!) megjelent emlékirataiban, a köztisztelőben álló, a szibériai fogságot is megjárt orvos?

Bizton kijelenthetjük, hogy NEM. Ugyanis ha az érdeklődő nem kizárólag magyarországi oldalakat böngész, rábukkanhat a brit Nemzeti Levéltár (*The National Archives*) digitalizált dokumentum gyűjteményére (nationalarchives.gov.uk), s benne a Carpathia utasainak és alkalmazottainak listájára, a 26 éves magyar hajóorvos adataival:

Name: Arthur, Munk

Content: Aged 26.

Engaged as: Hungarian Surgeon.

A megjegyzésben pedig ez szerepel: *Described at item level for the journey in April 1912 when Carpathia picked up the survivors of Titanic.*

Ki volt ez a fiatal orvos, és hogy került a Carpathiára?

volt a személyzet soraiban is több magyar, illetve horvát nemzetiségű is.

Nem tudnánk erről a hajóról, ahogy a többiről sem tudunk, ha nem vált volna híressé a Titanic túlélőinek a mentésében.

„Csakhamar megtelt a Carpathia fedélzete didergő, síró asszonyokkal és gyermekekkel. A legnagyobb részük munkásasszonynak látszott, de közöttük estélyiruhás nők is fagyoskodtak könnyű kendőkben, sálakban. Az asszonyok összebujtak, remegtek és egymást átölelve sírtak. Siratták elvesztett hozzátartozóikat, akiktől még elbúcsúzni sem volt idejük. A kimerült hajótörötteket beterelték az éttermekbe, forró teával és meleg takarókkal látták el őket. Közben egyre szaporodott számuk: már 500-an voltak. Rostron kapitány tovább kutatta a tengert, már magasan állott a nap, amikor az utolsó csónak utasait is felvették a fedélzetre. Akkor már tudtuk: A Titanic

Name of				Ship				PARTICULARS OF ENGAGEMENT.				PARTICULARS OF DISCHARGE, &c.				RELEASE			
PARTICULARS				OF ENGAGEMENT.				PARTICULARS OF DISCHARGE, &c.				RELEASE							
SIGNATURES OF CREW	Age	*Nationality (If British, state birthplace)	11. Part of Engagement Address, and 12. Home Address.	Year	State Name and Official No. or Part to which belonged to	Date	Place	In what Capacity engaged?	No. of Certificate (if any) and No. of Return Certificate (if any).	Date and Hour at which he is to be discharged.	Amount of Wages per Week or Monthly.	Amount of Wages Advanced upon or at the time of Engagement.	Signature of Master or Monthly Allowance.	Signature of Mate when the Mate is to be discharged.	Date	Place	Case No.	Balance of Wages paid on Discharge.	Signature of Mate when the Mate is to be discharged.
Walter Vidulich	26	Hungary	Fiume	1912	Toronto	9/5/12	Fiume	Chief	6000	11/5/12	3 50				11/12	New York	Discharge		
Walter Vidulich	26	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do
Falkenberg Arthur	26	do	Budapest	1911	Saxonia	11/5/12	do	Hungary Surgeon	10/5/12	1/5/12	576				27/4	Fiume	Dis	K 176	A. Munk writing
Robert Stevenson	20	do	Columbus Rd. Wood	do	Carolina	11/5/12	New York	Inspector	11/12/12						27/4	New York	Trans	29	Robert Stevenson
do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do	do

angol levéltári iratok is igazolják

KIÁLLÍTÁS:

Geréb Klára tárlatáról

Minden reklám – dobverés nélkül, szinte túlságosan szerényen nyitotta meg vasárnap délelőtt Geréb Klári, az ismert szubotocai iparművész nő képi kiállítását a Bunyevacska Matica helyiségében.

Geréb Klárit nem kell bemutatni a Vajdaság műértő közönségének, mert a művész nő kiállítások keretében bemutatja időnként legújabb munkáit és tehetségének fejlődését. A mostani kiállítás anyaga ezért nem is kelt meglepetést, de mindenestre bizonyítékát nyújtja annak, hogy Geréb Klári a litográfia és grafika terén már rég túlhaladta azt a pontot, ahol az igazi művészet kezdődik. Színes meseillusztrációi a modern, szecessziós dekoratív rajzolóművészet termékei, parisi, francia- és olaszországi litográfiái pedig a teljes, szinte fotografi- aszerű hűség mellett megkapóan hangulatosak.

Nem nagy a kiállítás anyaga, több rajzot Geréb Klárinak korábbi kiállításából ismerhetünk már, azonban ez nem válik a mostani kiállítás hátrányára, sőt bizonyosságául szolgál a kiállító művész fejlődésének. A grafikai munkák is teljes kiforrottságról tesznek tanúságot.

A kiállítás főanyaga mellett feltűnnek a dekoratív festménytervezetek, amelyeken különösen az elgondolás értékes. Bizonyos, hogy Geréb Klári ereje a grafikában van, de ezért ezek a festménytervezetek is jelentősek, mert a művészi fejlődésének újabb etappját mutatják. Geréb Klári komoly reprezentatív munkát végzett, amikor ennek az értékes kiállításnak az anyagát a közönség elé bocsátotta. A szubotocai közönség bizonyára méltányolni fogja magas művészi kvalitásait és tiszteletreméltó művészi eredményeit.

(A kritika a szabadkai Hírlapban jelent meg 1927. február 2-án)

Munk Artúr üzenete az iskolai ünnepség vendégeinek, résztvevőinek (részlet)

(...) Amikor gimnazistaként Csáth Géza és Havas Emil barátimmal megírtam *A repülő Vuicsidolt*, nem gondoltam, hogy egyszer éppen a repülő Vuicsidolról kell kimentenem az embereket, ahogyan annak idején a Carpathia hajóorvosaként a Titanic túlélőivel tettem. Pedig megszokhattam volna már, hogy az orvos élete olyan, mint a gyertyaláng: világít, de közben önmagát emésztí el. Ha ezt nem is kívánhatom maguktól, arra kérem Önöket, ne felejtsek el ezeket az embereket, akik szabadkaiként igazi fáklavivői voltak a tudománynak és a művészetnek!

GERÉB KLÁRA (Szabadka, 1897. július 21. – Auschwitz, 1944. ?)

A középiskolát Szabadkán, az Iparművészeti Főiskolát Budapesten végzi (1915-1919), majd Bécsben és Párizsban folytat művészeti tanulmányokat. Alkalmazott grafikát és festészetet tanul. Andersen meséinek illusztrációival az Országos Magyar Iparművészeti Társulat kiállításán ezer koronás díjat nyer (1922).

Benedek Elek Mesemondó esték c. mesegyűjteményének illusztrálásával bizta meg a Franklin Társulat (1925). Olaszországi útján több grafikát készít (1924-1926 körül). Szabadkára visszatérve grafikáit és festményeit önálló tárlaton mutatja be a Bunyevacska matica helyiségeiben (1927). Szecessziós hatású litográfiáival és meseillusztrációival hívja fel a figyelmet magára. Plakátokat, reklámokat és más iparművészeti terveket is készít. 1927. május 30-án házasságot köt Fenyves Lajossal. És 1944-ig abban az épületben lakik, amely ma a Városi Múzeumnak ad helyet. A holokauszt áldozata.

(Ninkov Olga bejegyzése a Geréb Klára-gyűjtemény portréiről készült katalógusban, amely a Szabadkai Városi Múzeum kiadásában jelent meg)

NYUGAT

Főszerkesztő: KONOTUS

Szerkesztők: BABITS MIHÁLY, CELLEST OSZKÁR, OSVÁTH ERNŐ

Főszerkesztők: BIRO LAJOS, ELEK ARTUR, FELEKY GEZA, FENYŐ MIKSA, FUST MILAN, KARINTHY FRIGYES, KOSZTOLÁNYI DEZSO, KRISZTÓF GYULA, LAJOS GÉZA, LENGYEL MENNYEI, NEMCEK ZSIGMOND, NAGY LAJOS, NAGY ZOLTÁN, REVEZS BELA, SCHÖPFLIN ALADÁR, SZÉK FERNŐ, SZINNYI GYULA, TERKÁNSZKY J. JENŐ, TÖRLEY JÓZSEF

TARTALOM:

Nemmellettel: Tóth Árpád arcképe

TÖRLEY JÓZSEF: Hasonosok két dicső... (Vers)

NEMCEK ZSIGMOND: Nemzeti szert

CELLEST OSZKÁR: Tóth Árpád (Vers)

ADY ENDRE: Tóth Árpád első verseskötetéről

TÖRLEY JÓZSEF: Egy pályafutásról — Vargács (Két vers kötetéből)

KASSAK LAJOS: Angyalok (Két vers)

REDEY MÁRIA: A nővér (Novella)

IRODALMI FÜGYELŐ

N. POGÁNY BELA: Földi Miklós legújabb könyve — ILYES GYULA: Barát Lajos naplója: A nővér szi — KÖNÖL, ALADÁR: Marat Sándor naplója: Bekk, vagy az első szerelm

SZÍNHÁZI FÜGYELŐ

SCHÖPFLIN ALADÁR: A táborok — Békésdél — A falugazdi intézet — TERKÁNSZKY J. JENŐ: Tűz és ajándék

SZERKESZTŐSÉG: KLAUSZTÁL: Budapest VII., Tilos utca 31. Telefon 2. 371-46. Megjelenik minden hétfőn 24 oldal. XXI. évfolyam 22. szám

ELŐFIZETEL: negyedévi 10 pengő, évi 36 pengő, 300 let. 100 díjaz

1928 november 10.

Ára 2 pengő • 120 cseh korona • 60 let • 30 dinár

KLEIN ADOLF

SZEGED, ISKOLA UTCA.

Ajánlja dúsán felszerelt rakatárát mindennemű szűcsárúk ú.m.

NŐBUNDÁK, KARMANTYUK, PERZSIA ÉS POSZTÓ SÁPKÁKBÓL, a legolcsóbb árak mellett.

Megrendelések pontosan és színdírtan készítenek

— SZŰCSÁRÚK NYARALÁSRA ELFOGADTATNAK —

TÖRLEY JÓZSEF ÉS TÁRS

PINCÉK BUDAFOK IRODA: BUDAPEST VII. ESTERHÁZY-UTCA 22.

TALISMAN TÖRLEY JÓZSEF ÉS TÁRS FENYVES

TALISMAN SEC POSNER, BUDAPEST

VIGADÓ (LLOYD)

GYÓRÓTT, SZÉCHÉNYI-TÉR 7. SZÁM.

Élénkhangú zene, éterem és kedvűző, fővárosi névűre dicsőítve és berendezve a legmodernebbül. — Reggelik, ebédek és vacsorák bármely időben kaphatók. Lakodalmakra, esküvőkre, társasbetelekre nagyterem és kástermek dílnak a n. é. közönség rendelkezésére. — Kitűnő hegyi, homoki és tekeji borok, naponta a világ hírhedt, pihenő palotájában és szecessziós sárcsopólás. Remek foglalt, jégeskő és kővívű házi italok. — A n. é. közönség szives pártfogását kéri, tisztelettel.

GOMBÁS ISTVÁN

— kávé és vendéglő. —

Meinl kávé

Three Stars

Kész Gőroyésfia

TÉRKÉPESZETI KÖNYVOMDAI ÉS UDV. FENYKÉPESZETI

MŰINTÉZET

FOTOLITOGRAFIA, LITOGRAFIA, AUTOGRAFIA, KARTOGRAFIA, ALUMINIUM MÁSOLAT, FENYMÁSOLAT.

TELEFON: 579. 163-17.

BUDAPEST VII., Városligeti-fasor 49 sz.

évfolyam. Szabadka, 1895. -ik szám.

Előfizetési díj: Egyszeri díj... 8 korona. Fél évre... 4 korona. Évi díj... 12 korona. A mely díjhoz egyaránt jár az „Achilles Sport-Egylet” tagsági díjat is képezi.

Egyes száma ára 40 fillér.

Az előfizetési pénzek az „ACHILLES SPORT-EGYLET” verseny-díjazásánál címzve küldendők.

SZERKESZTŐ: VERMES LAJOS BAJNOK, az „Achilles Sport-Egylet” elnöke.

MEGJELENÉSE NINCSEN IDŐHÖZ KÖTVE.

ACHILLES

TESTGYAKORLATI VERSENYLAP

Szerkesztőség: Az „Achilles Sport-Egylet” Hírközlő kiadatala: Szabadka, Városligeti-fasor 49. sz. az „Achilles Sport-Egylet” elnöke.

Kéziratok, ha e lapban közöltetnek, visszatérnek az adataik. E lap közleményeinek egy részben vagy részben átvételre csak a forrás megnevezésével van engedélyezve.

1944-ben deportálták Geréb Klárát Auschwitzba, szakácsnőjük - akit csak Marisnak hívtak - tudta megmenteni Geréb munkáit. Visszaemlékezéseiben ezt írja:

Én is ott voltam a lépcsőházban

Emberek tömege sorakozott fel, szitkozódta, köpködtek. Fosztogatni kezdték a Geréb-lakást, vittek mindent, ami a kezük ügyébe került. Mire a hálószobába értem, szinte az egész helyiség fel volt túrva, ki volt rámolva. Az ágyhoz rohantam, hogy mentsem, ami még menthető.

Alatta egy doboz, benne Klára mappája. A legjobb grafikáit tartotta itt. Rettenetesen boldog voltam, amikor megtaláltam, mellényem alá rejtettem, és rögvest kifelé indultam. A konyhán áthaladva megláttam, egy férfi sietségében elveszített egy füzetet, amire az volt írva *Maris szakácskönyve*. Könnybe lábadtak a szemeim. Odaszaladtam, és azt is a mellényem alá rejtettem, aztán rohantam ki, ahogy csak tudtam.

Megmentettem a két legfontosabb eszmei értékű tárgyat.

Később a szakácsnő csak Klára lányának tudta visszaadni a megmentett tárgyakat, mivel Klára életét vesztette Auschwitzban.

Nagy Kanász Dávid 3.s.

Kosarat kapott?

Vojnich Oszkár, a hírhedt oroszánvadász, mesterlövész, számos díj jogos tulajdonosa és a divatos primadonna (nevét személyes okokból kifolyólag a szerkesztőség nem jelentetheti meg) jegyessége váratlanul felbomlott. Az elválás okára hivatalosan még nem derült fény, azonban a megkérdezett rokonok és barátok válaszaiból egyértelműen kirajzolódik a magyarázat: Vojnich Oszkár helyett más férfi mellett képzelte el a feleségszerepet az ifjú hölgyemény. Vojnich édesapja és édesanyja szerint, fiuk az utolsó házassági lehetőségét is elszalasztotta.

A hír hallatán a Bácskai Times azonnal kiküldött egy újságíró Vojnichékhöz, hogy személyesen az

Küry Klára a primadonna

Kofbal! Kofbal!

Részlet Székely Tibor egy elveszettnek hitt leveléből

Közreadja: Mihajlovic Mihaela 4.a.

Alábam éppen sikerült berántanom a kocsiba, Amielőtt egy tigre-törzsbéli alak becsapta volna az ajtót. Négyen indultunk útnak a Massawa kikötőjéből, hogy végre megérkezzünk a legközelebbi, a két órányi távolságra levő faluba. Utunk célja meghatározatlan volt, pusztán kalandkeresés, újabb események, tárgyak, helyek, ételek felfedezése. Társaim voltak az angol Joe, egy falubéli lakos és Hans, az ügyeletes gépkocsivezető. Egy szűk betonúton haladtunk, ami alig látszódott ki a sivatagi homok alól. Egy óra kocsikázás után, épp amikor kezdtem elszunnyadni, megszoktam a motor monoton zúgását, az út rázkódását, Hans észrevett valami szokatlant az úttesten. Az előttünk álló hídra vezető utat valaki elzárta szikladarabokkal. Megálltunk, majd Hans egy lassú mozdulattal ránk nézett és ennyit mondott: „Banditák!”. A másik pillanatban már hat magas, vékony férfi állt a kocsink körül. Fegyverrel közeledtek az autókhoz, majd mind a négyünket kitéssékelték az út mellé. Amit értékesnek találtak, azt elszedték tőlünk még abban a pillanatban, amint kiszálltunk az autóból, beleértve a fémkarperemes órámat is. Az út szélére állítottak, az egyik bandita odajött hozzánk, és elég határozottan azt kezdte ismételtetni: „Kofbal! ... Kofbal!”. A földre mutogatott,

ezért arra következtettünk, hogy ez azt jelenti „ülj le”. Míg bennünket figyelt, addig a többiek a kocsik csomagtartóját kezdték el vizsgálni. Valószínűleg fegyverre szeretettek volna bukkanni, az egyikük a fényképezőgép állványok hosszú bőrtokját vágta fel kisbicskájával. Miután megbizonyosodtak róla, hogy fegyverrel és alkohollal nem rendelkezünk (szerencsére az utóbbi is már elfogyott a hosszú afrikai út során) csüggedtség látszott az arcukon. A fémdobozokban tárolt írógépeinket már ki sem nyitották, pusztán rákérdeztek, mi van benne. Így menekült meg a kasszánk is, amely egy hasonló fémdobozban volt. Igaz, a másfél órás keresgélés után, azért elvették még a pénztárcáinkat, szemüvegeinket, stb., majd kereket oldottak. Mi azonnal értesítettük a rendőroket, nekik már az efféle események nem számítottak újdonságnak. A tetteseket elkapták, nem sok bűvőhely volt azon a területen a banditák számára. Értékeinket elég gyorsan visszakaptuk, megtudtuk, hogy nagy szerencsénk volt fegyver-ügyben, mert ha lett volna nálunk valami puskaféle, akkor a rablók kíméletlenül lemészároltak volna bennünket jeditükben, hogy esetleg mi tesszük ezt meg velük. Megnyugodtunk, és újabb tapasztalattal folytattuk utunkat tovább.

Újabb rejtély a szívtipró vámpír körül!

Általában minden nő felsóhajt, amikor meghallja Lugosi Béla nevét, mégis megesett, hogy az egyik rajongója elájult, amikor a délceg színész egyszer rámosolygott! Még szerencse, hogy esténként ápolónőket és orvosokat foglalkoztatnak a színházak, hogy kezelni tudják a hasonló helyzeteket. Azonban az, hogy mi okozta a hölgy ájulását, igazán zavarba ejtő...

Az utóbbi időben szárnyra kapott az a híresztelés, hogy a szívtipró színész az urak figyelmére áhítozik. A szóbeszéd onnan indult, hogy a színész kollégái felfigyeltek

Lugosi különös viselkedésére: az örökösen nőgyűrűben járó Drakula gróf az utóbbi időben feltűnően kerülő női munkatársait. Nem beszélget velük, még csak rájuk sem mosolyog! Arisztokratikus léptei megnyúlnak a sietségtől, elég, ha észrevesz egyetlen hölgyet is a közelében. Am az igazi pletykák csak akkor indultak, amikor a férfi színésztársai bejelentették: Lugosi velük sem beszél, s ezt annál inkább is zokon vették, mivel látták, egy másik, ismeretlen férfivel azonban gyakran mutatkozik.

Ezt a különös, mondhatni némileg összefüggéstelen eseményláncot csak akkor értettük meg, amikor az ájultságból magához tért nő bevallotta, döbbenetében rogyott össze, ugyanis a színész, amikor rá-

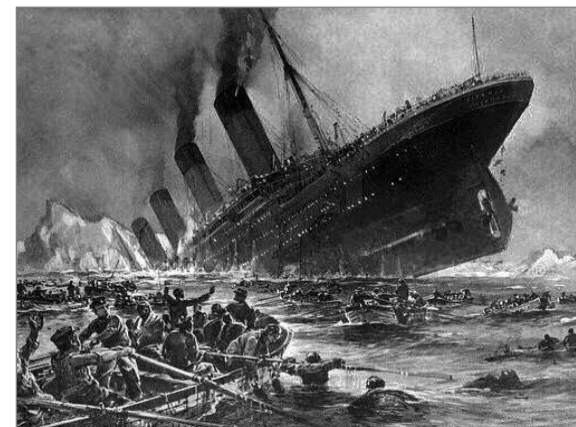
mosolygott, mosolya nem a régi pompában tündökölt. S ekkor derült fény az összefüggésekre, az ismeretlen férfi, akivel oly gyakran lehetett látni Lugosit, csupán a sztár fogorvosa volt!

Szeles Réka 3.s.

Úszni is tudott

Az a szóbeszéd járja, hogy Munk Artúr a híres szabadkai hajóorvos több száz életet mentett meg a Titanic katasztrófájánál. Aznap este a doktor bálozott a Carpathia hajón. Nagyon szeretett szórakozni, de a jólétnek az volt a következménye, hogy gyorsan kifáradt, és hamar nyugovóra kellett térni. Így már aludt, amikor a Titanicról S.O.S. jelek érkeztek. Hajnali két óra körül a steward ébresztette, ugyanis Munk volt az egyik legalkalmasabb személy az életmentésre. Amikor a helyszínre érkeztek, a Titanicnak már a nyoma sem látszott, de öt óra körül Munk távcsővel megpillantotta az 55 tonnás hajókolosszus darabjait a horizonton. Ekkor a doktor kezébe vette az irányítást, elege lett a tehetetlenségéből, és az a hír járja, hogy a megmentett 705 személy közül 167 embert egymaga mentett ki. Volt, hogy maga ugrott be a fagyos tengerbe, maga úszott a segítségért kiáltó hajótöröttek után, aztán néha hármat is kihúzott egyszerre. A nagy zürzavarban

nem nézte, fiatal vagy öreg akad a kezei közé, de valahogy úgy adódott, hogy főként nők és gyerekek életét mentette meg. A Carpathián található lepedőkkel, ágyneműkkel takarta be az átfagyott gyerekek, csecsemők ellilult, átfagyott testét. Köszönjük ezt az emberiség nevében is, Doktorúr, és köszönjük azt is, hogy a *Köszönöm addig is*-ből megismerhettünk néhány aprócska részletet a mentés körülményeiről!

Pósa Tamás 3.s.

Száríts esete a repüléssel, alsónadrágokkal...

1909-ben Száríts János Párizsban megismerkedett a repülőgéplenyűgöző szerkezetével. Ötletet kapva, innentől, minden erejével azon dolgozott, hogy megépítse Száríts I. nevű saját repülőgépét. Franciaországból rendelt egy kisebb repülőgépmotort, és ennek alapján kezdte el kidolgozni a saját házi készítésű repülőgépét.

Amikor elkészült a gép, meghirdették Száríts első próbarepülését, mindenki kíváncsi volt a vakmerő különre. Ezúttal a repülő felszállásánál nem a férfiak tartották, engedték el az erős köteleket, hanem a rajongásukat kifejezni vágyó, odaseregülő nők. A pilóta jelt adott a felszállásra, a nők elengedték a köteleket, a gép pedig nagy széllal felemelkedett a szabadkai versenypálya fölé. Mindenki csodálattal adózott az attrakciónak, Száríts azonban - mit sem törődve a géppel - hátrafelé fordulva csak mosolygott. Ugyanis a lányokat vizslatta, nem a gépet, ahogy a propeller keltette szél fellebbentette a szoknyájukat a hátuk közepéig. Utána csak ennyit nyilatkozott egy újságírónak: "A repüléssel nem volt semmi probléma. Szerencsére a nők viselték a nadrágot."

Lipták Ramóna 3.s.

Folytatás az 1. oldalról

Akkor abban megegyezhetünk, hogy végülis a repülőgép megépítése Szabadkához köthető. De továbbra is miért kellett Önöknek az angolok? Milyen előnye származott Önnek és a városnak abból, hogy több angol mérnököt is küldtek ide hozzánk? Nekünk nincsenek ilyen tapasztalt, képzett szakembereink?

Maga a repülőgép megépítése Szabadkához köthető, de mégsem érzem úgy, hogy Szabadka szaktudása állította volna össze a repülőmasinát. Ehhez nagyobb koponyák kellettek, és az angolok anyagilag is beszálltak a dologba, ami persze jó volt nekem is és a városnak is egyaránt. De akárhogyan is csűrjük csavarjuk a dolgot, az angol mérnökök nélkül, ez nem sikerült volna.

Ahogy az angol mérnökökről beszélgetünk, eszembe jut a híres románc az egyik angol megbízott munkása, Arthur Gride és a lánya, Katica között. Mit gondol Arthurról? Mi volt az első reakciója, amikor megtudta, hogy a lánya egy külföldi idegen fiatalemberbe szerelmes?

Már a legelső pillanattól fogva gyanús volt nekem az a gyerek. Az elejében nagyon kedvtelen volt és csak hosszú könyörgés után tudtuk rábírnai a munkára. Aztán a szabadidejében egyszer csak, napról napra, egyre többször láttam sétálgatni a lányommal. Pár hét elteltével pedig már összebújva olvasgattak. És ez volt az a pont, ahol nagyon meglegeltem Arthurt. Először dolgozni nem akart, aztán meg a szerelemtől elbutulva mindig hibázott a munkájában. A szerelem mézes-mázás fátyla teljesen elhomályosította a szemét. De még ezt a békát is lenyeltem. Ám, amikor az éjszaka közepén illuminált állapotban cigányzenészekkel szerenádot adott a lányomnak, úgy volt, hogy kimegyek és lerántok egy nyaklevest a gyereknek. De tudtam, hogy ezzel csak a lányomnak ártanék, így úgy döntöttem, hogy ráhagyom a dolgot. Abbahagytam a morgolódást, és csendben kivártam, hogy a muzsikuskok elhúzzák a nótájukat.

Akkor a jövődöbéli veje nem igazán lopta be magát a szívébe. Botrányt botrányra halmozott. De ha jól hallottam, akkor itt még nem ér véget a történet,

leányrablásról is esett szó, ha nem tévedek. Mi járt a fejében ekkor Sztipán bácsi?

Nem kedveltem, ez igaz, sőt ha nem sajnáltam volna Katicát, akkor el is zavartam volna a háztól. Viszont bebizonyította, hogy méltó a lányom kezére. Voltak baklövésai, és igen nagy szelet kavart körülöttünk a furfangos leányrablásával, de őszintén bevallom, mára már ez a nemkedvelem a múlté. Viszont azon az éjszakán a frászt hozták rám. Nem engedtem meg Arthurnak, hogy ő kísérje be a lányom aznap este arra a mulatságra, és ezzel kezdtem el szítani a tüzet, megalapozni az elkövetkező eseményeket. Nem gondoltam arra, hogy Katica képes lenne elszökni vele. Csak az járt a fejemben, hogy ez az gazfickó nem szereti a lányom, csak a jövődöb gazdag menyecskét látja benne. Én pedig nem akartam, hogy ez legyen. Már nem emlékszem, hogyan vitte el a lányomat az asztalunktól, csak azt tudom, hogy elkötötték a város egyetlen autóját. Ekkor pedig haza rohantam és beindítottam a repülőgépet, felemelkedtem vele az égbe. Fentről keresgéltem őket, míg végül megláttam az autót. Nem messze jutottak, Topolyánál álltak meg szállást kérni. Először le akartam harapni a fejüket, de végül arra a döntésre jutottam, hogy szép szóval többre jutok. És így is történt, miután mindenki megnyugodott, higgadt fejjel mérlegre raktuk a kívánságokat. Végül belenyugodtam, a lányom és Arthur eltántoríthatatlanok a tervüktől.

Hát igen, ahogy mondani szokták, az igaz szerelem mindent legyőz, még magát is Sztipán bácsi. Még egy utolsó kérdés, talán a legfontosabb, és ígérem,

nem faggatom tovább. Milyen volt az első hivatalos repülés, milyen érzés volt a levegőbe emelkedni? És mit gondol Munk Arthurról, az Ön megalkotójáról?

Az első, az a nem hivatalos repülés volt, ugye. Az ekkori érzelmeimet nem tudom megfogalmazni. Egyszerre árasztotta el a testem az adrenalin, a győzelem és a fiatalság érzete. Nem voltam abban biztos, hogy sikerülni fog megépíteni ezt a csodamasinát, de miután sikeresen a levegőbe emelkedtem, tudtam, hogy megvalósítottam az álmom. Egy transzcendens állapotba kerültem. A leszállás utáni másodpercekben pedig újra a fellegekbe vágytam. A hivatalos felszállást pedig giccsesnek találtam. A sok ember, aki körül volt, idegessé tett. Úgy éreztem, mind azt várják, hátha leesik a repülő, hátha útközben elfogy az üzemanyag. Aztán beültem a pilótaszékembe. A repülőgépem vezető út mindkét oldalán csinos gimnazistalányok kiabáltak és szurkoltak nekem. És ekkor pillantottam meg Száritsot. Úgy éreztem, elsüllyedek szégyenemben. Mondtam is aztán Munknak, no de Artúr, pont erről a vén kujanról kellett engem mintáznod? Ez a Szárits nemhogy a felszállásra figyelt volna, Szabadka kulcsfontosságú eseményére, ami nélkülem létre sem jöhett volna, ő a gépet körülvevő tapsoló lányközönséget vizslatta, de még hogy. Amint a levegőbe emelkedtem, a gép hatalmas szelet csapott, és a géppel együtt a lányok szoknyája is a levegőbe emelkedett. Szárits barátunk szeme pedig nem engem figyelt, hanem a szoknyák alá kandikált. De mindegy, nélküle ma nem beszélgetnék itt magával.

Tóth Laura 3.s.

Az egzotikus pogácsa

Anekdota Székely Tiborról

Székely Tibor a világhírű utazó első afrikai expedíciója után Szabadkán pihent otthonában. Amikor itthon volt, gyakran részt vett a város kulturális eseményein, a városi múzeum kiállításain. Egyik alkalommal meglátogatta a szabadkai művészek egy összejövetelét is. Hosszan beszélgettek, festegettek, zenéltek, és természetesen finom borokat kóstolgattak a bácsszőlősi Kurtz gazda borászatából. Székely Tibor pogácsát vitt a kedves ismerősének, barátainak, hogy vendégszeretetüket valamiképp meghálálja.

A pogácsa mindenkinek ízlett, Petrik is Ács is nagyban dicsérték. A festők egyfolytában csak azt kérdezték Székelytől, hogy ez melyik földrészt receptje, a világ melyik táján kóstolt ilyen finomat, és jegyezte meg. Székely a kérdésekre titokzatosan csak annyit válaszolt, hogy már annyi helyen járt a világban, hogy képtelen az összes ízt felidézni magában, így persze a recept eredetére sem emlékezhet.

A társaságnak be kellett érnie ezzel a válasszal.

A találkozó végén eltakarítottak maguk után. Már szinte mindennel elkészültek, csak még valakinek ki kellett vinnie a szemetet. A résztvevők egyike, aki kivitte, amikor kinyitotta a szemeteskukát, legfölül egy trógrometes pogácsa zacskójára lett figyelmes.

Novák Lea 4.n.

VilágSport

Sport.

+ Vojnich Oszkár monte-carliói diadalai. Felfedezte meg Monte-Carlóban az Orpheus nagy díját, legutóbb újra szaporította monte-carliói diadalait. Együttal a pisztolyversenyt nyerte meg kitűnő rekordtal Journu és Valery híres; lövészekkel szemben.

X A kerületi tornaversenyek. A vallás- és oktatásügyi miniszter a május végén és június elején rendezendő kerületi tornaversenyek ügyében a beszercebányai, győri, debreceni és nagyváradai tankerületi főigazgatókhoz rendeletet küldött, amellyben értesíti őket, hogy az állami költségvetés terhére hatszáz-hatszáz forint kezelési költséget bocsát rendelkezésükre a tornaversenyekre. A beszercebányai versenyben a beszercebányai, Budapest fő- és székvárosi és budapestvidéki; a győri versenyben a győri, pozsonyi és székesfehérvári; a debreceni versenyben a debreceni, kassai és szegedi; a nagyváradai versenyben a nagyváradai, kolozsvári és nagyzebeni középiskolai tankerületekben levő középiskolák, polgári főiskolák, középkereskedelmi iskolák és tanítóképző-intézetek növendékei vehetnek részt. A beszercebányai kerületi verseny május 27-ikén, vagy ha akkor az idő kedvezőtlen volna, 28-ikán, a győri május 30-ikán, esetleg 31-ikén, a debreceni június 2-ikán, esetleg 3-ikán, a nagyváradai június 4-ikén, esetleg 5-ikén lesz.

Lugosi és az angol pop

Hogy Lugosi Béla halott, megtudhattuk volna már tizenkét éves korunkban (a nyolcvanas évek második felében) a Bauhaus nevű angol zenekartól. Igaz, ők ezt már megénekeltek 1979-ben, amikor kiadták a Bela Lugosi's Dead c. kislemezüket - amit az első gótikus rock lemezként is szo-

kás emlegetni -, hozzánk azonban később érkezett meg ez a kislemez, valaki átvette kazettára. De mi nem tudtunk meg ebből semmit. Nem tudtuk igazán, mi is ez az egész, nem figyeltünk kellően a szám címére, sem a refrénjére: valaki halott, ennyi elég is, még az sem tűnt fel, hogy az a Bela Béla is lehetne, netalán, esetleg magyar is az illető. Viszont a számot rendszeresen dúdoltuk, rendszeren a fülünkbe mászott.

Aztán egy év múlva, amikor már a Képes Ifjúságot járatuk a Jó Pajtás helyett, ott láttunk cikket a Bauhausról, meg a nevezetes számról, Marton László Távolodó tollából. Így leírva már egyértelmű volt a név, az egyik barátom meg is kérdezte rögtön az apját, ki is az a Lugosi Béla. Azt a választ kaptuk - mert a szülők mindent tudnak -, hogy egy vámpír, a Drakula és magyar. Nagyon megijedtünk, és jobbnak láttuk, ha nem kérdezősködünk tovább, úgy emlékszem, még a kazettát is kidobtuk a szemétkébe. Persze a számot tovább dúdoltuk, ahogy említettem, rendszeren a fülünkbe mászott.

BiGaBi

